

Шлях в довжиною в 130 років
(Пам'ятки архітектури та люди)

Шлях довжиною в 130 років (Пам'ятки архітектури та люди)

(Закінчення. Початок на 1-ій стор.)

Продовжуємо цикл матеріалів, присвячених 130 річниці з дня заснування міста. На згадку про багату історію в сучасних Сарнах збереглись чимало старовинних будівель – пам'яток архітектури.

Багатою є духовна спадщина Сарн. Серед найстаріших на Поліссі пам'яток дерев'яної архітектури 18 століття національного значення є Свято-Троїцька церква. Побудована за часів поміщика Антонія Прушинського в далекому 1725 році. У 19 столітті при храмі діяли дві народні чотирикласні школи, де разом із дітьми із тодішніх сіл Доротичі та Сарни навчалися 156 хлопчиків і 121 дівчинка. Викладали дисципліни: «Старий і Новий завіти», «Євангельські заповідні», елементарна арифметика та мова. До послуг вихованців була бібліотека із понад 120 томів літератури різноманітної тематики. Із 1869 року тут зберглися п'ять дзвонів. Нині в діючому храмі є мощі святих Києво-Печерської лаври.

З 1935 року в місті, за рішенням католицької парафіяльної ради, розпочали будівництво гарнізонного кам'яного костелу, що тривало до вересня 1939 року. Пастирську роботу очолювали настоятель о. Ян Свідерський і вікарій Альфонс Орендарський. З початком війни його припинили, а в 1945 році останній настоятель о. Ян Левінський виїхав із полями цих країв до Польщі, в місто Лодзь, забравши з собою образ Матері Божої Остробрамської. З 1959 року храм використовували як сховище для продуктів харчування. Наново общину зареєстрували тільки 29 жовтня 1991 року. Від осені 1992-го діючу парафію обслуговують священники ордену паллотинів (Товариство католицького апостольства). 1994 року в Польщі знайшли вивезений образ Матері Божої Остробрамської, що належав костелу й вважався загубленим. Жителі міста Лодзь за власний кошт реставрували ікону та повернули її парафіянам сарненського костелу.

Святопокровський кафедральний собор Сарненської та Поліської єпархії УПЦ МП, що нині є окрасою міста, пройшов складний і тривалий час свого становлення. Фундамент його заклали в 1913 році, за часів панської Польщі. Після встановлення радянської влади в 1939 році роботи з будівництва припинили й до 90 років минулого століття змурований фундамент використовува-

ли під танцювальний майданчик. За зверненням громади у 1990 році архієпископ Рівненський та Острозький Іриній надав дозвіл на відбудову православного собору. Настоятелем храму в той час був протоієрей Дмитро, що фактично став його будівничим. 13 жовтня 1993 року в ще недобудовану святиню урочисто внесли ікону Божої Матері Почаївської. Освячення собору відбулося 3 червня 1994 року, його здійснив архієпископ Рівненський та Острозький Анатолій. Він став першим архієпископом краю. У жовтні 2007 року відвідав храм блаженніший Володимир, митрополит Київський і всієї України.

Серед архітектурних пам'яток міста окремо хочеться виділити встановлені на честь подвигів земляків. Для поколінь нащадків мешканці міста відкрили пам'ятники воїнам Другої світової війни, землякам, які загинули в далекому Афганістані, ліквідаторам наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і героям Небесної сотні.

Та основним багатством рідного міста є люди – щирі, мудрі, доброзичливі, працьовиті й талановиті. Саме вони впродовж усіх років становлення й розвитку Сарн невтомно працюю будували наш спільний дім. Саме тут, у центрі Західного Полісся, народжувалися, зростали й викарбовували свою майстерність видатні особистості, митці, генії та мислителі. Серед них - Борис Швед (1906–1945 рр.), який народився в Сарнах у родині залізничників. Цей самобутній і нині знаний далеко за межами краю письменник є автором повісті «Поліщуки». Його твір зобразив правдиву картину Полісся періоду 20–30-тих років ХХ ст., показавши реальне буття поліщуків, їх життя й проблеми, звичаї та традиції.

Григорій Шарпак (1924-2010 рр.) – єдиний у світі Нобелівський лауреат із Рівненщини, член Французької академії наук, почесний доктор чотирьох університетів. Із райцентром його пов'язують дитячі роки. У 1931-ому разом із родиною переїхав у Францію, де й прожив усе життя. Григорій Шарпак зробив чималий внесок у розвиток ядерної фізики. Саме за розробку детектора елементарних часток у 1992 році був удостоєний Нобелівської премії в галузі фізики. Багатожильні, іскрові, пропорційні й інші камери, які винайшов, у науковому світі стали називати «камерами Шарпака».

Теодозія Бриж (1929-1999 рр.) – заслужений скульптор України, член Націо-

нальної спілки художників України. Народилася в с. Бережниця Дубровицького району (на той час Сарненського повіту). Середню освіту здобувала в Сарненській середній школі № 1, після закінчення якої продовжила навчання у Львівському інституті декоративно-прикладного мистецтва. Створила понад двісті скульптур. Двадцять сім реалізовано в натурі. На творчому рахунку жінки-скульптора – пам'ятники Юрію Дрогобичу, Данилові Галицькому, князюв Святославу та Ярославу Мудрому, Тарасові Шевченку, Соломії Крушельницькій. Оскромній увазі заслуговує її легендарна серія образів драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». 9 березня 1964 року своїй рідній школі Теодозія Марківна подарувала власну роботу – бюст Кобзаря. Нині чоловік Т. Бриж - художник Євген Безніско - підтримує зв'язки із земляками дружини та залюбки приймає у своїй майстерні учнів і вчителів навчальних закладів міста.

Окремо сьогодні хочу згадати про відому сарненку, талановиту оперну діву Наталію Ковальову. Примадонна Дюссельдорфської та Брюссельської опер народилася 1979 року в місті Сарни. У дев'ятому класі поїхала навчатися до Львівської середньої спеціальної музичної школи імені С. Крушельницької й продовжила здобувати музичну освіту у Львівській музичній академії імені Лисенка й у Вроцлавській музичній академії. Справжнє визнання прийшло до молодої співачки у 2004 році, коли Наталія отримала приз глядацьких симпатій на одному з найпрестижніших конкурсів молодих оперних виконавців «Опералія» в Лос-Анджелесі, засновником якого є легендарний Пласідо Домінго. Нині графік виступів землячки розписаний на рік уперед на великих оперних сценах світу. Та мріє Наталія Ковальова про знаменитий італійський театр Ла Скала.

Історію міста творять люди: вчені, митці, лікарі, вчителі, військовослужбовці, волонтери, громадські й політичні діячі, і ми - сучасні сарненці. За нами майбутні сторінки літопису славного міста.

Зі святом нас, дорогі сарненці! З днем народження, рідні Сарни.

За матеріалами краєзнавців підготувала Ірина ЧОРНА, головний спеціаліст міськвиконкому по зв'язках із громадськістю.

Фото на 1-ій стор. Василя СОСЮКА.